

Druhý život poručíka Václava Horvátha

Lukáš Kopecký

V českých a slovenských dějinách 20. století se velmi často stává, že více než historická událost sama rezonuje společností a diskusemi její tzv. druhý život. Přesně tak tomu je i takřka šedesát let po smrti poručíka Pohraniční stráže (PS) Václava Horvátha na československo-německé hranici v oblasti Modravy-Březníku na okrese Klatovy. Dosud jediný známý případ zastřelení důstojníka PS vyvolal v posledních letech mnoho emocí a zasáhl takřka všechny oblasti českého mediálního prostoru včetně sociálních sítí. Svým způsobem se dotýká i nejvyšších pater české politiky. Autor příspěvku byl v několika případech do věci přímo angažován, už proto, že se tato událost odehrávala jeho rodném okrese.

Příspěvek, jak je z názvu zřejmé, se bude dotýkat především reflexe dané události, nicméně nelze pominout ani událost samotnou, jakkoli byla mnohokrát popsána a medializována.¹ Už totiž pár hodin po Horváthově smrti (tedy v době prvotních vyšetřování) začíná onen tzv. druhý život. Samotné přiblížení a vyličení události posledních let bude postupovat v duchu toho, jak šly události za sebou. Chronologie je tedy zcela zřejmá.

Smrt Václava Horvátha

Václav Horváth se narodil 17. července 1937 v Litovli do rodiny dělníka. Vychodil pět tříd obecné a čtyři městské školy ve svém rodišti a následně

absolvoval dvouletou lesnickou školu v Lomnici u Rýmařova. Po jejím dokončení v roce 1954 byl umístěn jako lesník na druhý konec republiky, a to u Správy lesního hospodářství v Horní Blatné v okrese Karlovy Vary.

Ovšem již o rok později, 1. září 1955 zahájil v rámci vojenské služby studium Vojenského učiliště Hrdiny SSSR kapitána Otakara Jaroše v Lipínku nad Bečvou. To přesně po třech letech, 31. srpna 1958 ukončil a byl vyřazen v hodnosti poručíka. Následujícího dne jej zařadili do sestavy Pohraniční stráže a byl umístěn jako zástupce velitele 20. pohraniční roty, spadající pod 7. brigádu PS v Sušici. 10. srpna 1959 dostal funkci velitele 3. střelecké čety.² 6. listopadu 1959 se jeho životní osudy protínaly s o tři roky mladším Vladislavem Randou (22. dubna 1940 v Řepici, okres Strakonice). V 21. rotě PS Slatě sloužil v rámci základní vojenské služby. Jak později přiznal, již v mládí toužil cestovat a odstěhovat se do Spojených států. Pro uskutečnění svého snu neváhal zběhnout a přejít tak ilegálně hranici. Přiležitost k tomu dostal právě onoho šestého listopadového dne. Obdržel spolu s dalšími pohraničníky rozkaz vydat se pod vedením poručíka Horvátha ke státní hranici a zviditelnit hranici kameny pro zimní období. Každý z vojáků byl vyzbrojen samonabíjecí puškou vz. 52/57 a vybaven sekou pro práci v lese. Horváth pak jako vedoucí důstojník disponoval pistolí a samopalem typu 23. Kolenní půl jedenácté využil Randa situaci, když každý z pohraničníků pracoval prakticky sám a rozběhl se k státní hranici. Tu překročil a zároveň za sebou slyšel rován příslušníků PS, aby se vrátil. Václav Horváth se jal ho pronásledovat.³

V tuto chvíli právě začíná onen zmiňovaný druhý život. Václav Horváth totiž evidentně porušil československé zákony platící pro Pohraniční stráž. Přesto se v mnoha reflexích Horváthovy smrti tento skutek buď záměrně zcela zamlčuje, omlouvá a v nejhrošším případě se účelově lže, že byl Horváth zastřelen ještě na československé straně hranice. Případná dnešní námitka, že zákony porušil i Walter (Vladislav) Randa tím, že ilegálně opustil republiku, je snadno vyvratitelná nejen zcela mravním postojem touhy po životě ve svobodě, ale především zákonem z 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, který v § 3 říká, že „*Odpor občanů proti tomuto režimu, který at již jednotlivě či ve skupině na základě demokratického přesvědčení politického, náboženského či mravního projevovali odbojem nebo jinou činností nebo vědomě a veřejně vyjadřovali, území státu i v zahraničí, a to i ve spojení s cizí demokratickou mocností, byl legitimní, spravedlivý, morálně oprávněný a je hodný úcty.*“⁴

¹ Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), fond (dále jen f.) Personální spisy příslušníků MV, spis číslo 819/37 Václav Horváth. PEJČOCH, I.: *Poručík Václav Horváth*, s. 108.

² Tamtéž, s. 109.

³ Zákon č. 198/1993 Sb. [citované 30. 4. 2017]. Dostupné na URL: <https://www.zakony.cz/prohladi.cz/cs/1993-198>.

⁴ Nejpodrobnější a fakticky nejlépe podloženou studii o osudu Václava Horvátha publikoval: PEJČOCH, I.: *Poručík Václav Horváth. Historie a vojenský, roč. LX*, 2011, č. 3, s. 108 – 111. Srov. též PEJČOCH, I.: *Vojáci na železné oponě 4. díl*. Chab 2012, s. 97 – 102.

Podle československých zákonů totiž žádný příslušník ozbrojených sil nesměl vést palbu na uprchlíka tak, aby střely dopadaly na území sousedního státu, současně nesměl přebrodit hranici, natož se zbraní v ruce. Přesto, že si tohoto všeho musel být Horváth vědom, hranice přebrotil a k domu na uprchlíka vyzval i ostatní příslušníky PS. Vzdálenost mezi oběma muži se začala velmi rychle zmenšovat. Řanda i za běhu dokázal nabít zbraň a natáhnout ji. Ve chvíli, kdy byl Horváth již jen asi padesát metrů za ním, zastavil, prude se otočil a přiložil pušku k rameni. Než stačil Horváth jakkoli zareagovat, padly dva výstřely. Jeden z projektilů zasáhl důstojníka PS do ruky, druhý však ho zasáhl do hrudníku a srazil ho k zemi.⁵

K dalším osudům Václava Horvátha se dostaneme vzápětí, nejdříve však stručně popíšeme další životní okamžiky Vladislava Řandy. Po oněch výstřelech Řanda přechal dál, až se dostal k prvním obydlím, kde místní požádal o přivolení policie. Byl odveden na policejní stanici, kde požádal o politický azyl. Přivolení kolegové z dolnobavorské metropole Passau pak u Řandy provedli osobní prohlídku, vyslechli ho a požádali ho, aby rozbral pušku a spočítal celou zásobu munice, kterou měl u sebe. V Pasově byl předán americké vojenské policii a v následujících dnech byl třikrát vyslechnut příslušníky americké vojenské kontrarozvědky CIC (Counter Intelligence Corps), kteří se logicky zajímali především o jeho službu u PS. Tady se během výslechů také dozvěděl, že bavorská policie našla na místě přestřelky otisky obuvi a krevní stopy. Tělo však nalezeno nebylo.

Posléze byl Řanda umístěn do tábora Valka nedaleko Norimberka, načež v rámci náboru do strážních jednotek přijal místo v strážním oddílu americké armády v Kaiserslauternu. V tu dobu si také podal žádost o vysídlování do Spojených států a tomu bylo v červenci 1960 umožněno. Po příjezdu do New Yorku nejdříve působil v hotelu, pak ve firmě československého exulanta. Začal také užívat poangličtění jméno Walter Randa. V roce 1963 se oženil s jugoslávskou přistěhovalkyní Ljubicou Kalčić, s níž měl později syna a dceru. V roce 1967 získal americké občanství a pracoval jako strojník. V Československu bylo 20. listopadu 1959 zahájeno stíhání Vladislava Řandy pro trestný čin vraždy,⁶ ale vzhledem k tomu, že nepobýval ve vlasti, bylo k 18. únoru 1960 přerušeno.⁷

Začátek druhého života

Jak už jsme poznamenali výše, Horváthův tzv. druhý život sám osobě začíná již několik okamžiků po jeho smrti. Vytváření legendy o hrdinovi, který padl při ostraze státní hranice na československé straně jen několik metrů

před tzv. čarou v boji s nepřitelem. Od onoho listopadového dne roku 1959 prakticky až do současnosti provází poslední okamžiky Horváthova života a následné vzpomínky spousty lidí, polopравd, mýtů a nakonec i sportů, jak se na jeho životní osud dívat.

Dvacet let po události, v roce 1979 vypovídal v souvislosti s Řandovým zadřením při návštěvě příbuzných v Československu jeden z tehdejších vyšetřovatelů JUDr. Karel Hartl. Z jeho vzpomínek zcela jednoznačně vyplývá, že Horváth těsně před svou smrtí požádal příslušníka PS, který s ním Řandu pronásledoval, aby jeho tělo okamžitě odnáhl zpátky na československou stranu hranice. Nicméně zemřel ještě na německé straně. Zcela přesně tehdejší situaci vykresluje jedna z posledních vět ve výslechovém protokolu: „*Na dotaz vyšetřovatele o dokumentaci události uvádím, že k vraždě došlo v místě, na kterém vzhledem k tehdejší politické situaci nebylo možno provést zajištění místa činu ani odebrání dalších důkazů.*“⁸

O několik dní později byl vyslechnut jeden z příslušníků, kteří společně s Horváthem Řandu pronásledovali. Stanislav Šebesta byl tím, který na Horváthův rozkaz zůstal na státní hranici a směřem do Bavorska nepokračoval. Leč zaprotokolována byla také mimo jiné tato jeho věta: „*Po nástupu k PS jsme byli poučeni, že na státní hranici nesmíme použít zbraně, jestliže by tato střela směřovala na území NSR, aby nebyl vyvolán mezinárodní konflikt mezi NSR a ČSR.*“⁹ Ve stejný den vypovídal také druhý příslušník PS, Stanislav Březnický, který spolu s Horváthem pokračoval za Řandou na území NSR. Ohledně použití zbraní potvrdil Šebesta slova o poučení, ale pak dodal, že sám ještě na československém území nabíl svoji pušku, natáhl závěr, ovšem Horváth mu vysloveně řekl „*nestřílej, dostaneme jej živého*“⁹

Z těchto výslechových protokolů je zcela zřejmé, že příslušníci PS včetně velitele Horvátha si byli jasně vědomi, že použití zbraně v dané situaci nepřicházelo v úvahu, neboť by tím porušili zákon. Leč Horváth tedy nejspíše chtěl, aby Řanda neuprchl, proto se spolu s Březnickým vydali na území NSR. Tím porušili platné zákony a předpisy. Z výpovědi vyplývá, že trénovaný Horváth Řandu doháněl, a je pravděpodobné, že by ho i dostihl. Pokud by se mu podařilo Řandu zadržet a odnáhl by ho ve spolupráci s Březnickým zpátky za hranici, dopustil by se opět porušení zákonů, neboť by se jednalo o únos z území jiného státu.

⁵ ABS, f. Vyšetřovací spisy, sign. V-3797 MV Walter Randa, Protokol o výpovědi JUDr. Karla Hartla z 9. 8. 1979.

⁶ Tamtéž. Protokol o výpovědi Stanislava Šebesty ze 14. 8. 1979.

⁷ Tamtéž. Protokol o výpovědi Stanislava Březnického ze 14. 8. 1979.

⁵ PEJČOCH, I.: *Poručík Václav Horváth*, s. 109.

⁶ Tamtéž, s. 109 – 110.

Václav Horvák byl po zpopelnění pohřben na hřbitově v rodné Litovli. Na rotě PS Březeník mu byl hned následující rok odhalen pomník, na jehož žulové desce je kromě fotografie nápis:

Por. P. S. HORVÁTH VÁCLAV
* +
17. červenec 1937 6. listopad 1959

Položil svůj život při ochraně S. H. v boji s nepřitelem

Zmíněná rota PS byla zrušena v roce 1978 a pamětní deska byla přesunuta na rotu v Javoří Pile, kde zůstala až do roku 1990, později byla uložena v soukromém vlastnictví.

Jak moc pohraničníci na Václava Horvátha mezi léty 1961 – 1979 vzpomínali, nelze dnes s určitostí říci, nicméně lze předpokládat, že minimálně pro šumavskou část hranice byl jistou legendou důstojníka zastřeleného v boji s nepřitelem. Viděno tedy dobovou optikou.

Odsouzení Vladislava Randy alias Waltera Randy

Ovšem v roce 1979 se celý případ znovu otevřel a s odstupem let je až neuvěřitelné, jak k tomu došlo. V době stále silnější normalizace a těžce bipolárního světa hluboko zasutého ve studené válce se Walter Randa údajně především na nalehání své manželky rozhodl navštívit svou vlast. Rok předtím navštívili manželčiny příbuzné v Jugoslávii a jako držitel amerického občanství se snad neobával nějakých rizik. Bylo jeho osudovou chybou, že si vše lépe neproověřil, nicméně když na československém velvyslanectví dostal vízum, nejspíš uvěřil, že cesta do Československa mu nemůže přinést žádné komplikace.

Na začátek celého tohoto nejspíš i pro československé represivní složky nečekaného vývoje ve svých pamětech vzpomínal i tehdejší velitel Pohraniční stráž generál František Šádek. Nutno upozornit na to, že celé jeho vzpomínky jsou nesmírně kontroverzní postavou, minimálně pro své osobní zapojení v případech bratranců Barešových a smrti řidiče jimi uneseného autobusu, kterou prokazatelně zaviniil příslušníci PS.¹⁰ Šádek celou kapitolu nazval Vrah se vrací na místo

¹⁰ Portréty usmrcených na státních hranicích. [citované 30. 4. 2017]. Dostupné na URL <https://www.usstrcr.cz/uvod/dokumentace-usmrcenych-stati-hranice-usmrceni-sta>

...a svým lícením také přispívá k Horváthovu druhému životu. Dne 25. července 1979 jsem prověřoval jednotky ochraňující těžký horský úsek hranice na Šumavě. [...] Napadlo hodně sněhu, a tak cestu po demarkační čáře nám probíjela skupina pohraničníků.... Pátm se velitele hlídky, co kromě pozorování vykonali? Odpovídá velitel, Soudruhu generálporučíka, očistili jsme od sněhu pamětní desku poručíka Horvátha, který zde zahynul před dvaceti lety. Na to by voják – natožpak generál razgoval, jako by ve mně všechno změklo. Podvátli jsem je za to a podvátl jsem se na pamětní desku, která byla zasažena do skály a skutečně připomíná, že tu zahynal 6. listopadu 1959 poručík Václav Horvák při plnění ochrany státní hranice. Myšlenky mi probíhaly hlavou. Dvacet let, vždyť pohraničník, co mi to hlásí, má též šacet let. Ta vzpomínka o dvaceti letech nazpět, mi připomněla, že celá generace současné generace se vrací k minulosti, váží si, vzdává čest padlým a stará se o památník. Přemáhal jsem se, aby ostré vojenské vystupování nepropuklo v opak. Dal jsem strohý pokyn k cestě na Mladravu. Stále jsem myslel na pohraničníka, na poručíka Horvátha, na další, kteří položili životy na hranici. Ničím jsem nemohl zatímat myšlenky na tu událost.

Po příchodu k úvratu na Mladravě jsem vyslechl další hlášení, ale vzhledem k pokročilé době jsem se rozloučil s velitelem svazku a jeho doprovodem i s pohraničníky a odesťoval do Prahy.

Po celou dobu cesty, ba i doma jsem neustále uvažoval o tom, co tento dvacítilý pohraničník cítí k svým předchůdcům, kteří za stejnou ochranu státní hranice položili život. V těžkém rozpoložení a rozpaky se ukládám k spánku.

Crrr..., ozve se služební telefon s hlášením podplukovníka Františka Tročka z Oddělení pasové kontroly letiště Ruzyň. Soudruhu generálporučíka, hlásím, že na letišti máme pravděpodobně vraha poručíka Horvátha.

Hlásil mi to major, který měl službu, že při vystoupení z letadla ze Spojených států amerických je tu člověk, kterého poznal. Že je to vrah, protože on s ním bojoval v té době u jedné rotý.

Samozřejmě jsem ho přesvědčoval, že je to nesmysl – fantazie, aby po dvaceti letech poznal člověka. Nic si však nedal velitel oddělení pasu a víz vysvětlit a žádal, aby mohl jmenovaného zatknout. Neměli jsme však žádné důvody, měl pas USA i jeho manželka a dvě děti, a jen to, že snad ho poznal, ještě nedávalo možnost k zatčení.

Dal jsem pokyn propustit ho, ale zjistit, kam cestuje.

Celou záležitost jsem doložil ministrowi vnitra, který se obdabně jako já vyřídil k totožnosti jmenovaného. Nedalo mě to pokoje. Co když se major nemýlí? Tak jsem nařídil sledovat ho.

¹¹ Hranice-portréty/milan-bares-jan-novak/.

Vybavení na letišti prošlo bez závad. Pas zněl na jméno Walter Randa, děti Helena a Walter ve věku čtrnáct a patnáct roku a manželka Ljubica Randova. Rodina s očekavajícími rodinnými příslušníky odcestovala do Sušice. Totožnost se velmi pozorně prověřovala, abychom se nedopustili chyby – co jestli se major mylil. Pas Spojených států amerických, občan Spojených států amerických i rodina.

Bylo moc otazníků nad osobu Randa. Dva dny napjaté drobné práce vyjasnil, kdo vlastně Randa je. Nechtěl jsem věřit, že by po dvaceti letech si člověk pamatoval člověka, s kterým žil v podstatě jen velmi krátkou dobu na státní hranici, ale přece to byla pravda.

Po zjištění pravé totožnosti bylo konstatováno, že Walter Randa, narozený 22. dubna 1940 je ve skutečnosti Vladislav Randa, který byl v roce 1959 příslušníkem Pohraniční stráže. Konal službu na úseku Modravy a 6. listopadu 1959, při zavádění na státní hranici ještě se dvěma dalšími pohraničníky pod velením poručíka Václava Horvátha, se rozhodl zběhnout do ciziny, po čem, jak při výslechu doznal, toužil už v dětství.

Tedy 6. listopadu 1959 ráno využil situaci, když dva pohraničníci vytyčovali věžtami komunikaci pro zimní podnínky – on během na západ, co bylo jen několik desítek metrů, se zbraní v ruce se dal na útek. Věděl, že poručík Horváth je aktivní sportovec. Poručík Horváth několikrát vykřikl "šitj". Randa neuposlechl a utkal, ačkoliv fyzicky byl méně připravený.

Videl, že za ním běží poručík, a tak neváhal a z úkrytu za nízkým porostem vypálil dvě rány z automatické pušky 52/57 po poručíkovi. Poručík klesl, dva pohraničníci, kteří doběhli k poručíkovi, už jen bezvládné tělo vynesli na okraj komunikace.

Vrah Randa unítl do hloubky Německé spolkové republiky. Nikomu se o něm nezmiňoval, jen požádal o azyl, který mu rádi v Německé spolkové republice poskytli. Ba i další jeho špinavá cesta byla poznamenána službou v armádě NSR a bylo mu umožněno vycestovat do Spojených států.

Pohraničníci ztratili mladého a nadějněho poručíka. Svazkový lékař MUDr. Josef Harant v protokolu už mohl jen konstatovat „průstřel hrudníku, srdce a levého ramene – vražda zastřelením“.

Žádá slova smutku rodině nemohou nahradit syna, rodinného příslušníka. Poručík Václav Horváth byl pochován se všemi poctami. Padl při ochraně hranic naší vlasti. Dodnes a nejen k němu, ale i k dalším se vracejí myšlenky, že vrahovné nechodí na státní hranici s kytičkou růží, ale se zbraní, probít se do západního „růže“, tak jako Vladislav Randa, v budoucnosti Walter Randa, za cenu života mladého člověka.

Dával jsem mnohokrát do souvislosti den, když pohraničník očistil pamětní desku na Roklanu, a ten samý den se vrah po dvaceti letech vrací – ačkoliv na přání svoji ženy a dětí, které nic o vraždě nevěděly, ale asi ani o vojenském zběhovi, který se domníval, že se mu po dvaceti letech už nemůže nic stát.

A stalo se. Spravedlnost našla svoje místo. Vyšetřování proběhlo podle našich zákonů. Ke všemu tomu se Randa přiznal, a tak soud zněl: „Jménem Československé socialistické republiky byl Walter Randa, přetím Vladislav Randa, uznáný vinným za trestný čin vraždy podle § 219 trestního zákona, odsouzen na 13 let výkonu trestu v 3. nápravné skupině. Podle §57 trestního zákona se ukládá trest vyhoštění.“

Z paměti člověka nikdy nevyjmí zlý čin. Čin, který se, jak se říká, byl poznamenaný Kainovým znamením a i po dvaceti letech zastihl vraha přísný trest.¹¹ Čtenář sám může posoudit jasnou zabarvenost Šádkových vzpomínek, nicméně důležité je především opět opakování živé informace, že Horváth zemřel na československém území.

Pravda je ovšem ta, že Walter Randa s celou svojí rodinou skutečně 25. července 1979 přistál na ruzyňském letišti. O dva dny později jej Státní bezpečnost zatkla při návštěvě sestry v Klatovech.¹² Z právního hlediska pak bylo ihned obnoveno trestní řízení přerušené v roce 1960. Vyšetřování bylo svěřeno podplukovníkovi Františku Kašparovi.¹³

V prvním výslechu 30. července Randa krátce popsal události staré téměř 20 let s tím, že později se od svého otce dozvěděl, že důstojníka PS nezabil, ale pouze zranil, tudíž se při cestě do Československa ničeho neobával.¹⁴

Randa byl umístěn do vazby a generální prokuraturou mu byl určen ad-vokát ex offio Karel Kratochvíl. V srpnu po několika dalších výsleších, ve kterých Randa objasňoval své motivace a následně také podmínky života v Německu a v USA, se hlavní vyšetřovatel rozhodl požádat o Randovo vyšetření odborníky z oboru psychiatrie. Ti však vyloučili jakékoli psychické problémy a případnou nemožnost konat soudní proces.

Po ukončení vyšetřování převzala případ Vyšší vojenská prokuratura v Příbrami a v obžalobě z 18. října 1979 plukovník JUDr. Ladislav Kozel obžaloval Waltera Randa ze tří trestných činů – vraždy podle § 219 trestního zákona, zběhnutí do ciziny podle § 283 odstavce 1 trestního zákona a trestného činu služby v cizím

11 ŠÁDEK, F.: *Můj život vojenský*, Praha 2015, s. 233 – 236.

12 PEJČOCH, I.: *Poručík Václav Horváth*, s. 110. ABS, f. MV-V, V-3797 MV Walter Randa, Protokol KS SNB Plzeň zadržení podezřelé osoby z 27. 7. 1979.

13 ABS, f. MV-V, V-3797 MV Walter Randa, Usnesení o pokračování trestního stíhání z 28. 7. 1979.

14 Tamtéž. Protokol o výslechu Waltera Randy z 30. 7. 1979.

vojsku podle § 102 odstavec 1 trestního zákoníku z 12. července 1950 č. 86 Sb.¹⁵

Vyšší vojenský soud v Příbrami zasedl za předsedání plk. JUDr. Mojmirá Pospíšila a členů senátu plk. JUDr. Zdenka Škopka, plk. JUDr. Zdenka Homanna, pplk. Lubomíra Bašáče a pplk. Jaroslava Mikoláše v dnech 15. a 16. listopadu 1979. Soud se v podstatě spokojil s argumentací prokuratury, vyšlechl svědky i Randu a vynesl rozsudek: Odsoudil Waltera Randu k 13 letům v nejtěžší nápravné skupině. Uznal Randu vinným ve všech bodech obžaloby. „Je v obecném zájmu, aby obžalovanému, který již není československým občanem, byl uložen trest vyhoštění.“¹⁶

Walter Randa se odvolal prostřednictvím svého advokáta k Nejvyššímu soudu ČSSR. Ten nad jeho případem zasedl 15. ledna 1980 v Praze za předsedání plk. JUDr. Štefana Cambálka a odvolání zamítl jako nedůvodné.¹⁷ V této souvislosti je nutno uvést ještě další pokračování případu. Několikrát se, samozřejmě v negativních konotacích, v souvislosti s Horváthovou smrtí objevila informace, že „vraha Randu“ prezident Havel omilostnil. Autor studie požádal o stanovisko Kancelář prezidenta republiky. Václav Havel skutečně 6. prosince 2002 udělil Walteru Randovi milost. Ovšem tím mu promínil trestný čin zběhnutí a také trestný čin služby v cizím vojsku. Co se týče trestu za vraždu, podle sdělení KPR ministr národní obrany ČSSR již 12. září 1988 rozhodl, aby poté, co si Randa odpýkal 9 let, bylo od zbytku trestu upuštěno a Randa byl podle rozsudku ze své vlasti vyhoštěn.¹⁸ Walter Randa zemřel v roce 2002 a je pohřben v New Jersey. Jeho dvě děti žijí v USA a v Kanadě.¹⁹

V roce 1980 připomněl Horváthovu smrt časopis Pohraničník. V apologetickém textu oslavil Václava Horvátha jako hrdinu a především opět použil lživou informaci o místě smrti: „[...] V běhu odjistiil svoji zbraň a vypálil na pro následujícího jej důstojníka. Poručík Horváth popoběhl ještě několik kroků a pak se těžce svezl k zemi. Jeho vrah zmizel, teď už neohrožován, na druhé straně hranice. Říká se, že vrah se vrací na místo činu. Vrah Randa se o to alespoň snažil. Drze přišel po letech jako občan USA na návštěvu do Československa a dočkal se spravedlivého trestu.“²⁰

- 15 Tamtéž. Obžaloba Vyšší vojenské prokuratury Příbram z 18. 10. 1979.
- 16 Tamtéž. Rozsudek Vyššího vojenského soudu v Příbrami z 16. 11. 1979.
- 17 Tamtéž. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR-vojenského kolegia z 15. 1. 1980.
- 18 Dopis JUDr. Václava Pelikána, ředitele Odboru legislativy a práva KPR autorovi z 9. 9. 2016. Přiložena též kopie rozhodnutí Václava Havla. K danému rozhodnutí ministra národní obrany z roku 1988 bohužel nebyly ve Vojenském ústředním archivu ani v Archivu bezpečnostních složek (fondy Pohraniční stráž a vojsk MV) nalezeny žádné dokumenty.
- 19 PEJČOCH, I.: *Poručík Václav Horváth*, s. 111.
- 20 *Pohraničník*, roč. 26, 1980, č. 26, s. 12.

Po roce 1989 se přilíh v případě Václava Horvátha nedělo. Kromě tečky Václava Havla za případem v roce 2002 si jeho smrt připomínali především členové Klubu českého pohraničí, což je sdružení bývalých příslušníků PS.²¹ V roce 2001 na sjezdu Klubu v západočeských Poběžovicích při připomínce výročí 50 let od přijetí zákona o Pohraniční stráž vystoupil čelný politik a dnešní předseda KSČM a místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Vojtěch Filip, který na celý sál pronesl, že kdo chtěl za komunismu vycestovat za hranice, mohl jet s Čedokem.²² Jasná devalvace všech, kteří se chtěli dostat do svobodného světa, a komunistický stát jim v tom bránil všemi prostředky. Včetně Waltera Randy.

Návrat pamětní desky na Březník

Na podzim roku 2010 se však pamětní deska, která před 50 lety spatřila světlo světa na rotě PS, objevila nedaleko bývalé hájovny a dnešního informačního střediska Národního parku (NP) Šumava. Navrácena byla přesně 4. listopadu toho roku, a to péčí obce Modrava, Městského úřadu Sušice a NP Šumava v rámci celostátního projektu „Válečné hroby pietní místa“. K pomníku byla také umístěna vysvětlující informační tabule. Pomíneme-li, že celé navrácení pamětní desky je nesmírně kontroverzní, informační tabule dodnes obsahuje lživá tvrzení: „...Poručík Václav Horváth z Litovle sloužil v brigádě Pohraniční stráž Sušice u roty PS na Březníku. Bylo mu 22 let, když dne 6. listopadu 1959 zaváděl po obědě skupinu nováčků na ochranu státní hranice. V blízkosti státní hranice u Modrého sloupu se dal na útěk se zbraní nováček voj. Randu. Poručík jej pronásledoval. Vojín cítil, že státní hranice nedosáhne, a proto se proti veliteli obrátil se zbraní a zastřelil jej. Poté přebrotil hranice. Poručík Horváth se stal jednou z mnoha obětí na hranici. Sloužil státu a boj o tzv. „Zelenou hranici“ byl a navždy zůstane součástí historie této části Šumavy. Také i pomníčky dalších

21 Klub českého pohraničí byl formálně zaregistrován Ministerstvem vnitra České republiky dne 22. 7. 1992 a stal se tak legálním občanským sdružením s celostátní působností. Počátky tohoto hnutí je možno nalézt v marxisticko-leninském klubu 35. základní organizace KSČ v Chomutově, kde v květnu roku 1990 vznikl historický první Klub přátel českého pohraničí. Cíle Klubu byly zaměřeny výhradně na česko-německé soužití v pohraničních oblastech a na interpretaci událostí, aktu a činů týkajících se tohoto soužití. 18. 8. 1991 vznikl v Chomutově vedle stávajícího Klubu přítel českého pohraničí také Klub českého pohraničí. Klub českého pohraničí. [citované 29. 4. 2017]. Dostupné na URL <http://www.klub-pohranici.cz/>.

22 Osobní svědectví novináře Jindřicha Šidla, který se tehdy akce pracovníků zúčastnil. E-mail autorovi z 28. 4. 2017.

pohraničnicků, osob pokoušejících se překročit státní hranici a také zaniklých obcí. Všechny oběti této doby si zaslouží pochopení a úctu.

Motto: Národu, který si nevadí slyšet lidí ochotných nasadit život pro svoji obranu, hrozí, že žádné nebude mít, až je bude potřebovat!

*Pomník byl opraven prostředky obce Modrava a je jejím majetkem.*²⁴

Bohužel, přesně stejné nepravdy uvádí i jinak vynikající kniha o válečných hrobech na Sušicku.²⁵

Instalace pomníku vyvolala mediální ohlas. Server IDNES.cz přinesl 14. července 2011 článek s titulem *Pomník na Šumavě opět uctívá mrtvého pohraničnicka a „boj s nepřitelem“*. V textu rekapituluje, co se na Modravě stalo, s tím že pomník na Břežnicku nechal umístit zmíněný Klub českého pohraničí. Server o něm hovoří jako o ultralevicovém sdrůžení, které má blízko ke komunistické straně a už v roce 1995 ho první vládní zpráva o extremismu v Česku označila za bezpečnostní hrozbu pro stát. IDNES.cz citujete text na internetových stránkách klubu, kde jsou události na Břežnicku z listopadu 1959 a další incidenty na hranicích popsány, je velmi jednostranný ve prospěch pohraničnicků. Zadržuje, že zastílený voják byl obětí vlastizrádce a vraha, který nakonec za hranice utekl a zmizel v USA. Cituje například divadelního historika a znalce Šumavy Vladimíra Justa, který se proti obnově pomníku výrazně postavil. Dále také web dal slovo starostovi Modravý Antonínu Schubertovi: „Starostovi nedaleké Modravý Antonínu Schubertovi, který s umístěním pomníku souhlasil, text na památníku až tak nevěděl. Záležitost považuje za službu zeměpáněmu. Schubert zároveň řekl, že činnost Klubu českého pohraničí neznačí, ale že při schvalování pomníku vycházel z toho, že do roku 1989 byly po Šumavě různé umístěny pomníčky padlých členů Pohraniční stráže. Po roce 1989 se nejméně dbalo na to, že ti členové byli také něčí děti, a at to byli vojini nebo poddůstojníci nebo důstojníci, byli to prostě lidé, kteří tehdy chránili státní hranici na základě platného zákona. Tak jako se dělají pamětní pomníky členům wehrmachtu, Vzdápně ale dodal, že on osobně «pěsáky» nemá rád. Považují je za něco, co mě vyhnalo ze Šumavy do vnitrozemí, protože oni tať by byli všemocnými pány,“ dodal Schubert. Na otázku, jestli by u pomníku neměla být nějaká vysvětlující desítka, která by zabránila polemikám, ale řekl, že nechce vyvolávat žádné polemiky o tom, jestli Pohraniční stráž byla dobrá nebo špatná. „Web dále oslovil Ústav pro studium totalitních režimů, který ústy svého tehdejšího mluvčího Eduarda Hulicia vzkázal, že by bylo vhodné desku doplnit vysvětlujícím textem: „V různých částech pohraničí dělají lidé informační tabule o někdejším pohraničním pásnu, a to by mohlo být i na Modravě.“²⁴

23 HUPKA, J.: *Válečné hroby a obětí válek na Sušicku*. Sušice 2015, s. 410 – 412.

24 ŠRAMKOVÁ, J.: Pomník na Šumavě opět uctívá mrtvého pohraničnicka

Zprávu o několika dní převzaly *Parlamentní listy* s titulem *Šumava má opět další skandál. Pomník pohraničnicka opět stojí*.²⁵

Následovaly další články především na webových serverech, které z různých úhlů hodnotily danou situaci a měly snahu popisovat historii. Samozřejmě, často se objevuje opět lživá informace o místě Horváthovy smrti s tu menší, tu větší nepřesností.²⁶ Informace, samozřejmě zcela jednostranného pohledu, pak přináší i weby spojené s KSČM.²⁷

Na tomto místě je nutné se krátce zastavit u Klubu českého pohraničí (KČP). Tato organizace má v České republice oficiální politickou podporu nejen ze strany KSČM, ale také přímo ze strany prezidenta republiky Miloše Zemana.²⁸ A jaké vlastně je stanovisko KČP k osudům Václava Horvátha

a boj s nepřitelem. [citované 26. 7. 2016]. Dostupné na URL http://zpravy.idnes.cz/pomnik-na-sumave-opet-uctiva-mrtveho-pohranicnika-a-boj-s-nepritelem-lir-/domaci.asp?c=A110714_124911_plzen-zpravy_alt.

25 Šumava má opět další skandál. Pomník pohraničnicka opět stojí. [citované 26. 7. 2016]. Dostupné na URL <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Sumava-ma-dalsi-skandal-Pomnik-pohranicnika-opet-stoji-203009>.

26 Pomník poručíka Pohraniční stráže na Břežnicku aneb Jaká je pravda? [citované 15. 7. 2016]. Dostupné na URL <http://www.sumava.info.cz/breznick-okruh>. Břežnick. [citované 15. 7. 2016]. Dostupné na URL http://www.sumava.cz/objekt_az/14-breznik/. Pomník Václav Horváth. [citované 15. 7. 2016]. Dostupné na URL <http://www.vets.cz/vpm/23013-pomnik-vaclav-horvath/>. Kdo byl v té době nepřítel? Pomník Václavu Horváthovi. [citované 15. 7. 2016]. Dostupné na URL <http://www.jprachovice.eu/index.php/sumava/102-zpravy/5132-kdo-byl-v-te-dobe-nepriatel>. Úmrtí poručíka Horvátha. [citované 15. 7. 2016]. Dostupné na URL http://www.sumava-modravske.cz/zelezna-opo-na/umrti-porucika-horvatha/cs_CZ-191465.html. Modrava-Břežnick. Pomník Václavu Horváthovi. [citované 15. 7. 2016]. Dostupné na URL <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/modrava-breznik-pomnik-vaclavu-horvathovi/>.

27 Terorismus, o kterém se dnes u nás nemluví. [citované 15. 7. 2016]. Dostupné na URL http://www.kscmjabhroci.cz/clanky/terorismus-o-kterem-se-dnes-u-nas-nemluvi-_html_Seminko. [citované 15. 7. 2016]. Dostupné na URL http://kominternet.cz/subdom/teorie/1704_seminko_03.html. Krompášská vzpoura a Februar 1948. [citované 15. 7. 2016]. Dostupné na URL <https://forumsk.wordpress.com/2016/02/21/krompaska-vzbura-a-februar-1948/>. Nie zákona o tretom odboji. [citované 17. 7. 2016]. Dostupné na URL <http://www.kss.sk/udalosti/z-medii/239-nie-zakonu-o-tretom-odboji.html>. Smrt poručíka Horvátha. [citované 17. 7. 2016]. Dostupné na URL <https://pohranicnik.blogspot.cz/2012/06/smr-porucika-ps-vaclava-horvatha.html>.

28 Doložit to lze na oficiálním poděkování prezidenta za podporu v kampani: Zeman poděkuje veteránům, kteří v kampani vystoupili proti Schwarzenbergovi. [citované 26. 4. 2017]. Dostupné na URL <https://www.novinky.cz/domaci/298559-zeman-podekoval-veteranum-keri-v-kampani-vystoupili-proti-schwarzenbergovi.html>. A také na vyjádření prezidentova tiskového mluvčího Jiří Ověčáčka na jaře 2016 v souvislosti s tehdejší návštěvou tehdejšího ministra kultury Daniela Hermána na Studenécké hradě. taga.srovn

a obnovenému pomníku? Na oficiálních internetových stránkách klubu lze nalézt dva články týkající se daného tématu.

Citujme z toho prvního:

„06. příběh... Poručík Václav HORVÁT (sic!)

Krásný podzimní den vysoko v šumavských horách, jeden z posledních slunných dnů babího léta. Je 6. listopad roku 1959. Na mnoha místech ve vnitrozemí vrcholů přípravy na slavnostní shromáždění, na večerní lampiónový průvod k oslavám Říjnové revoluce. Na pohraniční rotě Březník je den jako každý jiný. [...] Ale přece! Ještě v dopoledních hodinách přijela na rotu „věřitiska“ se skupinou pohraničků - nováčky z výcvikového střediska sušické brigády.

Nastupovali na místa těch, kterým již vojenská služba skončila. K tomu, aby se noví pohraničníci mohli ve službě správně orientovat, provádělo se tzv. zavádění do terénu. Šlo v podstatě o základní seznámení s úsekem státní hranice, který pohraniční rota měla za úkol střežit. Snahou vždy byla, aby doba nástupu nových pohraničků byla maximálně utajena před pozorováním z území sousedního státu.

Vzhledem k důležitosti tohoto úkolu prováděl zavádění nováčků zpravidla některý z důstojníků pohraniční roty. Na naší rotě byl tímto úkolem pověřen poručík Václav Horvát. Krátce po výdeji oběda nastoupila skupina nováčků. Všichni plni očekávání toho, na co se tři měsíce ve výcvikovém středisku připravovali. Ten okamžik právě nastal! Poručík V. Horvát převzal nastoupenou skupinu a vydal pokyny, jakým způsobem si mají všichni počínat a co je cílem jejich prvního zaměření.

Ve chvíli, kdy skupina odešla z budovy jednotky a vydala se na postup cestou směrem ke státní hranici, nikdo ani zdaleka nepředpokládal, k jaké tragédii se schytluje. Nikdo nemohl mít ani potuchy o tom, že ve skupině vojáků se nachází jeden, který se již dávno v civilu clevědomě připravoval k útěku do ciziny. S tímto cílem se také vtrhl při nástupu na vojnu k Pohraniční stráž. Rozhodl se, že v příhodné chvíli skutečným svůj čin vlastizrady. Byl odhodlán dosáhnout

Pokud jde o neškodný krajaňský spolek, není nutné, aby byl navštíven českým ministrem. Partnerem je Klub českého pohraničí. [citované 28. 4. 2017]. Dostupné na URL <https://twitter.com/PREZIDENTmluvci/status/732850714272235520>. Zajímavou analýzu podporly těchto extrémně levicových uskupení nabídl analytik nových médií Josef Šlerka. Srov. Facebook podle Klubu českého pohraničí aneb rudý květ v modré dálce. [citované 30. 4. 2017]. Dostupné na URL <http://databoutique.cz/post/144798227488/facebook-podle-klubu-%C4%8Desk%C3%A9ho-pohrani%C4%8D%C3%AD-aneb-rud%C3%BD>. Srov. též zajímavou reportáž tehdejšího redaktora Lidových novin Jakuba Zelenky ze sjezdu Klubu českého pohraničí – Trčko s Putinem i podpora předsedy bojovníků za svobodu. Klub pohraničků zaplnil velký sál. [citované 15. 10. 2016]. Dostupné na URL http://www.lidovky.cz/trcko-s-putinem-i-podpora-predsedy-bojovniku-za-svobodu-klub-pohranicniku-zaplnil-velky-sal-ipi-/zpravy-domov.aspx?c=A161011_173123_In_domov_jal.

svého cíle i za cenu použití zbraně. Ta mu byla před chvílí svěřena. Aby se něčím neprozradil, zamýšlel využít nejbližší vhodnou příležitost. A ta z jeho pohledu právě nastala. Vystihl situaci a odtrhl se od skupiny pohraničků. Potom se šlepným tempem rozběhl směrem k hranici. [...] Poručík, který šel vpředu seřazené skupiny, postřehl za sebou nezvyklý rozruch a otočil se. Současně uviděl jednoho z vojáků, jak se rychle vzdaluje a běží k hranici. Situace byla zcela jednoznačná. „STÚJ!“ – zazněl opakované jeho hlasitý výkřik. Navyklým způsobem sáh po zbraní a třikrát varovně vystřelil do vzduchu. Vzápětí vyrazil za uprchlým, který na výzvu neragoval. Pronásledování se pro oba změnilo v boj o čas. Našestě zběh neziskal velký náskok. Oba vojáky uhnávající k hranici dělilo od sebe již jen několik metrů. A hranici mezník byl již nadosah – jen několik desítek skoků! Na druhé straně blízký les je za hranicí čarou! Tělesná a fyzická kondice u mladého poručíka patřila mezi jeho silné stránky. Nakonec to byla neodolitelná součást jeho hraničářské vojenské profese. A jak se vzdálenost mezi pronásledovatelem a pronásledovaným neustále zmenšovala, vytrácela se i šance přehájení na jeho úspěch.

Poručík si věřil. Byl si jistý, že zběhla dostihne ještě dříve, než se mu podaří doběhnout k hranici. Potom si s ním již poradil! Poula nosil do terénu vždy s sebou – jen tak ze zvyku. Náhle došlo k nečekanému obratu. Zběh zřejmě pochopil marnost svého počínání. Za sebou zcela zřetelně slyšel dupot běžícího poručíka a jeho zrychlený dech. Neměl v úmyslu vzdát se jen tak svého cíle. Proto se rozhodl stav zvrátit ve svůj prospěch. Za každou cenu! Zastavil se, provedlbleskový obrat proti poručíkovi a pozvedl proti němu nabitou pušku. Vše proběhlo velice rychle a v krátkém čase. Nečekaně stáli proti sobě tvář v tvář. Jejich pohledy se ve zlomku vteřiny zkržily.

V oblíceji poručíka Václava Horvátha byl patrný údiv a překvapení. Jak by nel. Sám se plně soustředil na pronásledování a dosazení vojenského zbeha. Hranici čára byla nesmírně blízko a bylo třeba uprchlíka zadržet dříve, než k ní doběhne. Vtom – jako by vyrostl ze země – stál přehájecí před ním. Ufčený, prostovlasý, vojenskou blizu rozevlatou. Ve tváři měl výraz strachu vyděšeného zbabělce, zároveň tvrdého odhodlání. Síl zeširoka rozkročeny s namířenou zbraní přímo proti poručíkovi. Ten si byl vědom nebezpečí vzniklé situace. Věděl, že puška v zor 52 je velmi přesná zbraň na mnohem větší vzdálenost. Černé ústí její hlavně měl před očima. Pozvedl ještě ruku s pistolí na svoji obranu. Ale použití zbraní již nestačil. Z úst namířené pušky šlehl plamen a současně zazněl výstřel.

Do hrudi mu udeřila neuvěřitelná síla a potom ho pohltila tma. Ze široka rozhořel rukama, jako kdyby chtěl obejmout celou zem, sklácel se jako podaný,

Když dopadl, byl už mrtev. Pohraničníky ze zaváděné skupiny, kteří k němu podle svých fyzických sil postupně dobíhali, už nevnímal. Svůj život ztratil při službě vlasti. Za nás za všechny. Bylo mu tehdy 22 let. Jeho vrahem byl vojník Randa ze skupiny zaváděných pohraničníků nováčky, který se kromě vlastizrady dopustil také vraždy. Krátce poté se mu jeho plán zdařil a zběhl do USA. Po letech, když jako turista navštívil ČSSR, byl na hraničním přechodu zatčen a za spáchaný čin odsouzen na 13 let do vězení. Po odpykání trestu byl ze své bývalé vlasti vyhoštěn jako nežádoucí osoba.

[...] Nakonec vrah Randa byl bývalým prezidentem Václavem Havlem za svůj vlastizrádný a vražedný čin omilostněn.³⁹

Kolik nesmyslů a lží daný text obsahuje, je se znalostí předchozích stránek zcela zřejmé. Vyšetřovací spis uložený v Archivu bezpečnostních složek hovoří jasně. A je přístupný každému dospělému občanovi České republiky. Druhý text na webu KČP prakticky kopíruje ten první, jen upozorňuje, že k pomníku i k hrobu Václava Horvátha jsou pravidelně kladeny květiny a konají se u nich pietní akce.³⁰

Druhá vysvětlující tabule

Další vývoj událostí pak rozhýbal e-mail ekologa Mojmiria Vlašina tehdejší předsedkyni Konfederace politických vězňů (KPV) České republiky Naděždě Kavalirové. Vlašin v něm upozorňuje na existenci pomníku a vyzývá KPV k nějaké formě protestu.³¹ V rámci objektivní nutnosti dodat, že Mojmir Vlašin a starosta Modravy jsou nesmiřitelnými rivaly v otázce řešení problematiky Národního parku Šumava. Proto lze na obou stranách hledat motivace ke konfliktu nejen v tématu pomníku. Ovšem v celém pojetí této studie je role obou naprosto marginální. Vedení KPV předalo informace předsedovi pobočky č. 26 – Klatovy Františku Wiendlovi, bývalému politickému vězni, který v komunistických žalářích strávil 11 let života, a pověřilo ho dalším řešením problému už proto, že pomník leží na okrese Klatovy. František Wiendl si vyměnil několik dopisů³² se zmíněným starostou Modravy Antonínem Schubertem a na základě iniciativy starosty Klatov Rudolfa Salvetry došlo

29 Poručík Václav Horváth. [citované 17. 7. 2016]. Dostupné na URL <http://www.klub-pohranici.cz/news/a06-pribeh-porucik-vaclav-horvat-1>.

30 Por. PS Václav HORVÁTH život, smrt, pieta. [citované 15. 7. 2016]. Dostupné na URL <http://www.klub-pohranici.cz/news/clenove-oblastni-rady-kcp-olomouc-vylepsi-li-pomnik-porucika-ps-vaclava-horvatha-a-uctili-jeho-pamatku1/>.

31 E-mail RNDr. Mojmiria Vlašina ústředí KPV ČR z 6. 9. 2013 (kopie v držení autora).

32 Kopie dopisů v držení autora.

také k osobnímu setkání přímo na Březníku u pomníku. Štanovisko starosty Schuberta lze shrnout odkazem na jeho vyjádření z roku 2011 pro internetový server IDNES.cz (viz. výše). Ideálním řešením pro Konfederaci politických vězňů vzhledem k jejímu pojetí bylo samozřejmě úplné odstranění pomníku. Začalo se však schylovat k další, už druhé informační a vysvětlující tabuli.

Sám František Wiendl pak během podzimu toho roku celou problematiku mediálně velmi přitáhl v přímém přenosu programu ČT 1 v hlavním vysílacím čase v neděli 17. listopadu 2013. Toho večera byl vyslán pořad Ceny Paměti národa, což je veřejné poděkování pamětníkům nacistické a komunistické totality organizací Post Bellum v symbolické datum českých a československých dějin. Jednu z cen obdržel onoho večera právě i František Wiendl. Po předání ceny z rukou herce Kryštofa Hádky přišlo poděkování pana Wiendla a následně jeho krátké avšak emotivní vyprávění, kterak je na Modravě instalován pomník poručíka Václava Horvátha. A na něm se mimo jiné píše, že padl v boji „s nepřitelem“. František Wiendl si v přímém televizním přenosu ČT1 kladl otázku, zda tedy oni – političtí vězni jsou stále považováni za nepřítel. [...] Následně moderátor večer Jakub Železný pravil, že člověka napadají různé myšlenky a pak přijde člověk, který to prostě řekne. Po ohromujícím potlesku zaplněného Žofína následovala píseň Karla Kryla Jeřábiny v podání zpěvačky Lenky Dusilové.³³

Na vystoupení Františka Wiendla nebyly zaznamenány žádné veřejné reakce, nicméně hned v kuloárech na Žofíně po skončení celé akce mnoho lidí Františku Wiendlovi děkovalo za jeho slova, alespoň jak si autor studie, který byl na předávání cen osobně přítomen, po více než čtyřech letech vzpomíná.

Ředitel Post Bellum Mikuláš Kroupa pak druhý den na Facebook napsal status s provokativním, ale samozřejmě v nadšence myšleným závěrem: „Děkuji všem za větejší Ceny PN! Byl to pro mě ohromný zážitek. [...] P.S. Chystáme výlet s kladivem na Modravu...“³⁴

Dalším z oceněných daného večera byl spisovatel a taktéž bývalý politický vězeň Jiří Stránský. Ten jistě pod dojmem žofínského prohlášení Františka Wiendla, ale i jejich následné e-mailové komunikace napsal do deníku MF DNES komentář s názvem *Zápas o výklad dějin totality jen tak neskončí*. Klíčové pro něj je fakt, že uvádí správnou verzi místa, kde Václav Horváth zemřel: „[...] Musím o tom psát i dnes po přečtení dokumentů, které jsem

33 Ceny Paměti národa 2013 [citované 3. 10. 2016]. Dostupné na URL <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10690494915-ceny-pameti-naroda/>. – projev a vystoupení Františka Wiendla v čase 29:25–33:45.

34 [citované 30. 4. 2017]. Dostupné na URL <https://www.facebook.com/mikulaskroupa/posts/3604348404827>.

dostal ze Šumavy jako důkaz o tom, co se i teď vnucuje do pozornosti některých spoluobčanů, a jde z toho smutek [...] K pokusu o útek došlo nedaleko šumavského Březníku. Jeho velitel, poručík Václav Horváth se za ním okamžitě vydal přes hranici, ale vojín Řanda utkal dá a Horváth se za ním rozeběhl do hloubi bavorského území. Když Řanda začal nebezpečně dohánět, Řanda se otočil a dvakrát po něm střelil z pušky. Jedna rána byla smrtelná. Poručík Horváth ještě stačil rozkázat svým podřízeným pohraničnickům, aby ho odnesli na československé území, a umřel [...]“³⁵

V létě 2014 se Františku Wiendlovi podařilo s pomocí šumavského patriota Emila Kintzla prosadit osazení další vysvětlující tabule. Tu osadil spolu s přáteli sám Emil Kintzl, muž kterému normalizační režim znemožnil vykonávat učitelské povolání a poslal ho do koteln. Tabule nese také logo Národního parku Šumava. Její text zní:

„NA VYSVĚTLENOU...”

6. listopadu 1959 se nováček u Pohraniční stráže vojín Řanda rozhodl utéci přes zadržovanou hranici za svobodu. Jeho nadřízený poručík Horváth jej pronásledoval a snažil se mu v tom zabránit. Prchající mladík v sebeobraně proti němu obrátil zbraň a zastřelil jej. Dostal se přes hranici do Německa a později do USA.

Horváthův pomníček byl umístěn u bývalých kasáren, které stály nedaleko odtud. Při jejich likvidaci byl odstraněn. V roce 2010 nechali na tomto místě pomník znovu umístit členové ultralevicového Klubu českého pohraničí, který sdružuje bývalé pohraničnické. Skupina má blízko ke komunistické straně a už roce 1995 označila první vládní zpráva o extremismu v Česku činnost tohoto klubu za bezpečnostní hrozbu pro stát.

Nic proti pomníčku. Každého mladého života je škoda. Ale posuďte sami, kdo v té době byl opravdovým nepřitelem státu.“

Bohužel ani tato vysvětlující tabule neříká úplně a přesně, co se tehdy přesně stalo. Svým způsobem její text znamená, jako kdyby Horváth padl na československé straně hranice, a navíc není úplně pravda, že by za obnovením pomníku v roce 2010 stála pouze touha Klubu českého pohraničí.

Další mediální oživení celé kauzy přišlo v létě 2014 na základě komunikace Františka Wiendla a Mikuláše Kroupy a o celou věc se začal zajímat investigativní pořad České televize *Reportéři ČT*. A po dlouhých přípravách a pak i odkládání termínu vysílání přišla v pondělí 13. října 2014 reportáž nazvaná *Spor o pomník*.³⁶

35 STRÁNSKÝ, J.: Zápas o výklad dějin totalit jen tak neskončí. *MF DNES*, 15. 1. 2014, s. 10.
36 Reportéři ČT 13. 10. 2014. [citované 3. 10. 2016]. Dostupné na URL <http://www.ces->

Reporter Karel Vrána sestříhal reportáž, ve které se svými názory vystoupili historik Ústavu pro studium totalitních režimů Petr Blažek, zmiňovaný ředitel Post Bellum Mikuláš Kroupa, předseda klatovské pobočky KPV František Wiendl, starosta Modavy Antonín Schubert a také Jaroslav Žák, předseda Klubu českého pohraničí v Sušici.

Mikuláš Kroupa v reportáži zdůraznil, že Horváth byl zastřelen na území Německa a následně byl odtážen na československou stranu.

Vyjádření starosty Modavy kopíruje jeho předchozí výroky: „Byli jsme si vědomi, že je to kontroverzní téma, a řekli jsme: je tam jedna kontroverzní věta – na jednu stranu je možná ta kontroverze dobrá, protože většina těch lidí vlastně zapomíná historii Pohraniční stráže, která tu byla, ale nejde o historii Pohraniční stráže, jde o historii železné opony.“³⁷

Mikuláš Kroupa na závěr zdůraznil, že nejvíce urážlivá není existence samotného památníku, ale především text, který hovoří o tom, že Horváth padl v boji s nepřitelem. Protože to uráží všechny protikomunistické odbojáře.

Závěr

Osm let po reinstalaci pomníku poručíku Václavu Horváthovi tak na turisticky velmi exponovaném Březníku, několik kilometrů od jednoho z velkých center Šumavy – Modavy stojí nejen pomník, ale také dvě vysvětlující tabule. Ani jedna z nich bohužel nepodává přesný výklad toho, co se tehdy 6. listopadu 1959 na státní hranici stalo. Bohužel to znamená, že laická veřejnost může z místa odcházet s nejrůznějšími pocity a myšlenkami. I proto autor napsal tuto studii a bude mít i nadále snahu psát a říkat široké veřejnosti, jaká byla tehdy pravda. Pokud už tedy pamětní deska ve veřejném prostoru je a nevyplácá to, že by v nejbližší době zmizela, mělo by být zcela jasné, jakou událost přesně připomíná.

katelevize.cz/ivysilani/1142743803-reporteri-ct/214452801240040/obsah/356697-spor-o-pomnik. Spor o pomník: Byl nepřitelem ten, kdo nechtěl žít v Československu? [citované 3. 10. 2016]. Dostupné na URL <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1013344-spor-o-pomnik-byl-nepritelem-ten-kdo-nechtel-zit-v-ceskoslovensku>.
37 Tamtéž.

MINISTERSTVO VNITRA CSSR
 ODDĚL VYŠETŘOVÁNÍ SÍL VE VĚK
 Vyšetřovací soudce: 70.34 Proba 7. post. act. 21/20

VY
 prokuratura v
 soud v

OPIS

A) Vyšetřovací spis
 číslo Skř 86714-79

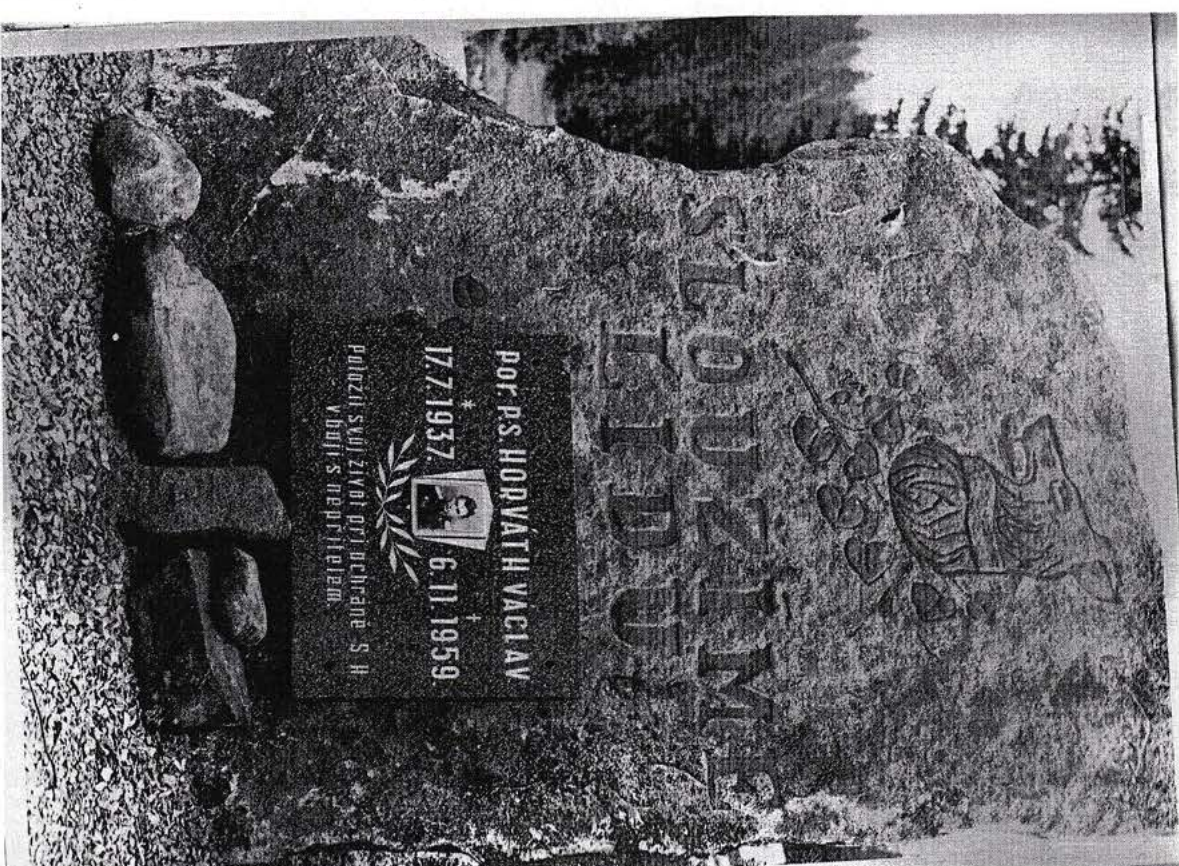
B) Trestní spis

proti: čtr. Walterovi RANDOVI, dříve Jedlářem RANDOVI, nar. 22.4.1940
 Hájec, okr. Strakonice, přísl. PS útvaru SÚBAge. t.č. ob. USA

pro: 33. Trestní soud 219 tr. přísl. 1. zkušební dočasný KB3. přísl. 1.
 12.3. služba v činn. vojsku 3. l. 115. odstav. 1. tr. zákona.

V 3797
 3797

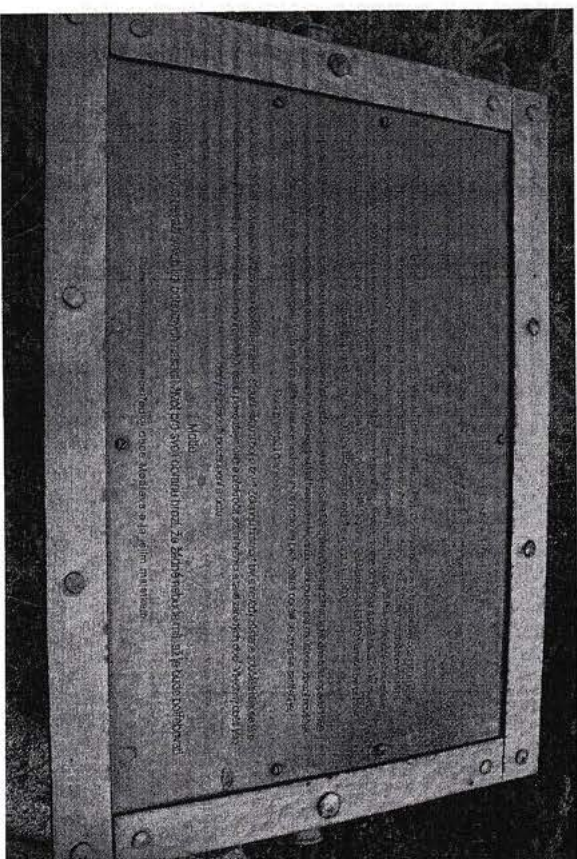
Vyšetřovací spis V-3797 MV proti Walterovi Randovi. Zdroj: ABS.

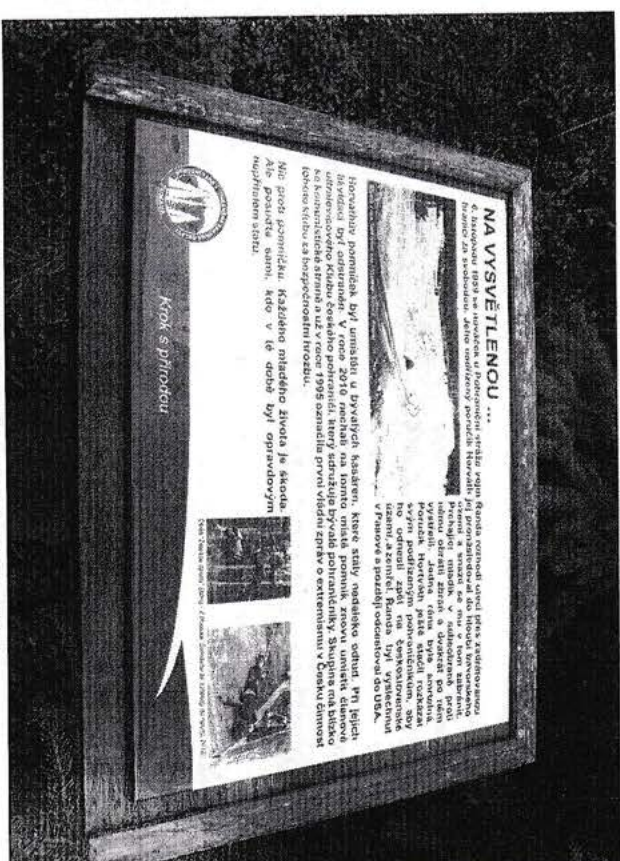
Původně umístěný pomník v roze PS Březník. Zdroj: archiv autora.

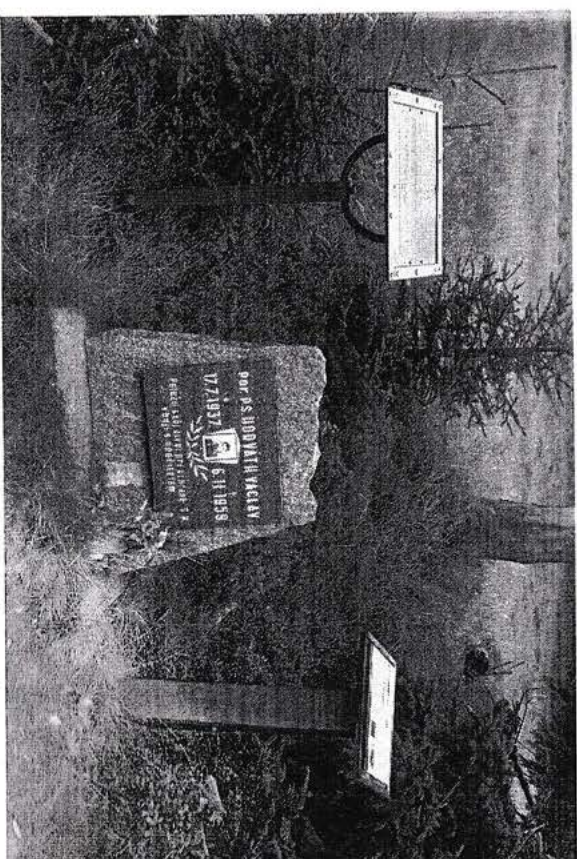
Dnešní podoba pomníku. Zdroj: archiv autora.

Vysvětlující tabule č. 1. Zdroj: archiv autora.

Vysvětlující tabule č. 2. Zdroj: archiv autora.

Celkový pohled na pomník s obdivnou tabulkou. Zdroj: archiv autora.

Akcie, zločiny a obete Štátnej bezpečnosti a Pohraničnej stráže v rokoch 1945 – 1989

Zborník zo slovensko-českej vedeckej konferencie
23. – 24. novembra 2016

Zostavili / Edited by Patrik Dubovský, Marian Gula

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA
KONRAD ADENAUER STIFTUNG – ZASTÚPENIE V BRATISLAVE
BRATISLAVA 2020